EUROOPA KOHTU OTSUS (viies koda)

26. mai 2005 *

Kohtuasjas C-249/04,

mille esemeks on EÜ artikli 234 alusel Cour du travail de Liège, section de Neufchâteau (Belgia) 9. juuni 2004. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 11. juunil 2004, menetluses

José Allard

versus

Institut national d'assurances sociales pour travailleurs indépendants (INASTI),

EUROOPA KOHUS (viies koda),

koosseisus: koja esimees R. Silva de Lapuerta, kohtunikud P. Kūris ja J. Klučka (ettekandja),

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

kohtujurist: F. G. Jacobs,
kohtusekretär: R. Grass,

arvestades kirjalikus menetluses esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

— Institut national d'assurances sociales pour les travailleurs indépendants (INASTI), esindaja: üldhalduse ametnik L. Paeme,

— Belgia valitsus, esindaja: E. Dominkovits,

— Itaalia valitsus, esindaja: I. M. Braguglia, keda abistas *avvocato dello Stato* P. Gentili,

— Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja: D. Martin,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada asi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes, muudetud ja ajakohastatud nõukogu 2. juuni 1983. aasta määrusega (EMÜ) nr 2001/83 (EÜT L 230, lk 6; ELT eriväljaanne 05/01, lk 35; edaspidi „määrus nr 1408/71"), ning EÜ asutamislepingu artiklite 48 ja 52 (nüüd EÜ artiklid 39 ja 43) tõlgendamist.

2 Kõnealune eelotsusetaotlus esitati Cour du travail de Liège, section de Neufchâteau's (Liege'i töövaidlusi lahendav kohus) poolelioleva, José Allard'i ja Institut national d'assurances pour travailleurs indépendants' (edaspidi „INASTI") vahelise vaidluse raames, mille esemeks on 1985. aastaks ette nähtud „vähendatud sissemakse", mida tuleb tasuda vastavalt 31. märtsi 1984. aasta kuninglikule dekreedile nr 289 (*Moniteur belge*, 7.4.1984, lk 4370, edaspidi „kuninglik dekreet"), tasumine ja arvutamise meetod.

Õiguslik raamistik

Ühenduse õigusnormid

3 Määruse nr 1408/71 artikli 13 lõige 1 sätestab:

„Isikud, kelle suhtes kohaldatakse käesolevat määrust, alluvad üksnes ühe liikmesriigi õigusaktidele, arvestades artiklis 14c sätestatut. [...]"

[Siin ja edaspidi on osundatud määrust tsiteeritud mitteametlikus tõlkes.]

4 Määruse artikli 14a punkt 2 täpsustab:

„Tavaliselt kahe või enama liikmesriigi territooriumil füüsilisest isikust ettevõtjana tegutseva isiku suhtes kehtivad tema elukohajärgse liikmesriigi õigusaktid, kui tema töötamine toimub osaliselt sellel territooriumil. [...]"

5 Määruse artikli 14d lõige 1 sätestab:

„Artikli [...] 14a lõigetes 2, 3 ja 4 [...] osutatud isikuid käsitatakse [nimetatud sätete] alusel kindlaksmääratud õigusaktide kohaldamisel nii, nagu toimuks kogu nende töö vastava liikmesriigi territooriumil."

Siseriiklikud õigusnormid

6 Belgia 6. juuli 1983. aasta seaduse, mis annab kuningale erivolitused (*Moniteur belge*, 8.7.1983, lk 8939), artikkel 1 annab kuningale õiguse võtta kõik vajalikud meetmed, et tagada töötajate ja füüsilisest isikutest ettevõtjate sotsiaalkindlustusskeemide kogumi finantstasakaal.

7 Viimati nimetatud sätte alusel kehtestab kuninglik dekreet, millega riigivõla vähendamiseks ja finantstasakaalu tagamiseks kehtestatakse füüsilisest isikust

ettevõtjate sissetulekut vähendavad teatavad ajutised meetmed, „vähendatud sissemakse", mis on täiendav kutsetegevusega seotud makse, mida kohaldatakse nendele isikutele, kelle kutsetegevusest saadav tulu aastatel 1984, 1985 ja 1986 on suurem kui aastal 1983.

8 Kuningliku dekreedi artikli 7 alusel pidi INASTI selle sissemakse arvutama ja sisse nõudma.

9 Lisaks sellele näeb maksumäärasid korrigeeriva 22. jaanuari 1985. aasta seaduse (*Moniteur belge*, 24.1.1985, lk 699) sotsiaalkindlustussätteid sisaldav artikkel 11 ette, et kuningliku dekreedi alusel sissemaksetest saadud tulu on määratud füüsilisest isikust ettevõtjate vanadus- ja toitjakaotuspensioniskeemide rahastamiseks.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

10 José Allard on Belgia kodanik, kelle elukoht on Belgias ning kes tegutseb füüsilisest isikust ettevõtjana nii Belgias kui Prantsusmaal. INASTI nõudis talt aastate 1984 ja 1985 eest vähendatud sissemakse tasumist.

11 Kuna Allard keeldus seda sissemakset tasumast, andis INASTI asja Tribunal du travail d'Arlon'i (Arloni esimese astme töökohus), kes nõudis 5. detsembri 2000. aasta otsusega Allard'ilt nimetatud sissemakse tasumist.

12 Allard esitas seejärel eelotsusetaotluse esitanud kohtule apellatsioonkaebuse. Apellandi väitel võttis INASTI 1985. aasta sissemakse summa arvutamisel ebaõigelt arvesse tema Prantsusmaal saadud tulu. Sel põhjusel palus Allard seda summat vähendada.

13 Sellises olukorras otsustas Cour du travail de Liège, section de Neufchâteau menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas nõukogu [...] määruse (EMÜ) nr 1408/71 [...] artikliga 13 ja sellele järgnevate artiklitega on vastuolus see, kui niisuguse sissemakse kindlaksmääramisel nagu vähendatud sissemakse, mida tuleb tasuda vastavalt [...] [kuninglikule dekreedile], arvestatakse kutsetegevusest saadava tulu hulka tasu, mida füüsilisest isikust ettevõtja on saanud kutsetegevuse eest muu kui maksustava liikmesriigi territooriumil, ning sellise sissemakse tasumise järel ei või füüsilisest isikust ettevõtja taotleda nimetatud riigilt sotsiaalkindlustushüvitisi või muid hüvitisi?

2. Kas 25. märtsil 1957 Roomas sõlmitud Euroopa Ühenduse asutamislepinguga ja eelkõige selle artiklitega 39 ja 43 (endised artiklid 48 ja 52) on vastuolus see, kui kirjeldatud tulubaasi alusel arvutatud sissemakse muudetakse kohustuslikuks oma liikumisvabadust kasutavale füüsilisest isikust ettevõtjale?"

Esimene küsimus

14 Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib oma esimeses küsimuses Euroopa Kohtult sisuliselt seda, kas määruse nr 1408/71 artikliga 13 ja sellele järgnevate artiklitega on vastuolus liikmesriigis niisuguse makse nagu „vähendatud sissemakse" sissenõudmine füüsilisest isikust ettevõtja kõikidelt tuludelt, kui isiku elukoht on asjaomases liikmesriigis, kuid oma kutsetegevuse raames tegutseb ta nii elukohajärgse liikmesriigi kui muu liikmesriigi territooriumil.

15 Nii eelotsusetaotluse kui ka esimese küsimuse sõnastuse sisust nähtub, et eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb määruse nr 1408/71 kohaldatavuses maksele, mille sissenõudmise tagajärjel ei teki mingit õigust sotsiaalkindlustushüvitistele ega muudele hüvitistele. Kõnealune kohus leiab, et vähendatud sissemakse sarnaneb rohkem „kriisimaksule" kui määruse nr 1408/71 rakendusalasse jäävale sotsiaalkindlustusmaksele, nagu see on määratletud määruse artiklis 4.

16 Esiteks tuleb meenutada, nagu Euroopa Kohus on juba sedastanud, et määruse nr 1408/71 kohaldamisel on otsustavaks kriteeriumiks liikmesriigi sotsiaalkindlustusskeemi rahastamiseks tehtavate sissemaksete täpne paigutus. Kas selle eest vastutasuks hüvitisi saadakse või mitte, ei ole siinkohal oluline (15. veebruari 2000. aasta otsused kohtuasjas C-34/98: komisjon *v.* Prantsusmaa, EKL 2000, lk I-995, punkt 40, ja kohtuasjas C-169/98: komisjon *v.* Prantsusmaa, EKL 2000, lk I-1049, punkt 38).

17 Käesolevas asjas ei ole niisiis vaidlustatud seda, et vähendatud sissemaksetest saadud maksutulu on määratud füüsilisest isikust ettevõtjate vanadus- ja toitjakaotuspensioniskeemide rahastamiseks.

18 Järelikult kohaldub määrus nr 1408/71 ka sellisele maksele nagu vähendatud sissemakse.

19 Nagu Euroopa Kohus on juba otsustanud, nähtub määruse nr 1408/71 artikli 13 lõike 1 sõnastusest, et füüsilisest isikust ettevõtjad, kelle suhtes kohaldatakse käesolevat määrust, alluvad üksnes ühe liikmesriigi õigusaktidele, arvestades artiklis 14c sätestatut. Sama selgelt nähtub artikli 14a punkti 2 sõnastusest, et tavaliselt kahe või enama liikmesriigi territooriumil füüsilisest isikust ettevõtjana tegutseva isiku suhtes kehtivad tema elukohajärgse liikmesriigi õigusaktid, kui ta töötab osaliselt sellel territooriumil (vt 20. oktoobri 2000. aasta määrus kohtuasjas C-242/99: Vogler, EKL 2000, lk I-9083, punkt 19).

20 Käesolevas asjas järeldub sellest, et vastavalt määrusele nr 1408/71 kohaldatakse J. Allard'i suhtes üksnes Belgia õigusaktidega kehtestatud sotsiaalkindlustusskeemi (vt analoogiline eespool viidatud kohtumäärus Vogler, punkt 20).

21 Pealegi täpsustab määruse nr 1408/71 artikli 14d lõige 1, et sama määruse artikli 14a lõikes 2 osutatud isikuid käsitatakse nii, nagu toimuks kogu nende kutsealane töö vastava liikmesriigi territooriumil (vt analoogiline 24. märtsi 1994. aasta otsus kohtuasjas C-71/93: Van Poucke, EKL 1994, lk I-1101, punkt 24).

22 Sellest tulenevalt kehtivad eelotsusetaotluses kirjeldatud olukorras oleva ja nii Belgias kui Prantsusmaal füüsilisest isikust ettevõtjana tegutseva isiku suhtes viimasena mainitud tegevuse tõttu Belgia õigusaktid samadel tingimustel nagu siis, kui ta tegutseks füüsilisest isikust ettevõtjana Belgias (vt analoogiliselt eespool viidatud kohtuotsus Van Poucke, punkt 25).

23 Seega tuleb niisuguse sotsiaalkindlustusmaksu nagu J. Allard'ilt Belgias nõutava vähendatud sissemakse summa arvutamisel võtta arvesse Prantsusmaal saadud tulu.

24 Niisiis tuleb esimesele küsimusele vastata, et määruse nr 1408/71 artikkel 13 ja sellele järgnevad artiklid nõuavad, et niisuguse sissemakse nagu vähendatud sissemakse tuleb kehtestada selliselt, et kutsetegevusest saadava tulu hulka arvatakse tasu, mida füüsilisest isikust ettevõtja on saanud kutsetegevuse eest muu kui selle liikmesriigi territooriumil, mille sotsiaalõigusakte tema suhtes kohaldatakse, kuigi pärast sellise sissemakse tasumist ei või füüsilisest isikust ettevõtja taotleda nimetatud riigilt sotsiaalkindlustushüvitisi või muid hüvitisi.

Teine küsimus

25 Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib oma teises küsimuses Euroopa Kohtult, kas asutamislepingu artiklitega 48 ja 52 on vastuolus see, kui niisugune sissemakse nagu vähendatud sissemakse muudetakse kohustuslikuks oma liikumisvabadust kasutavale füüsilisest isikust ettevõtjale.

26 Alustuseks tuleb kohe rõhutada, et kuna J. Allard on füüsilisest isikust ettevõtja, siis töötajaid käsitlev asutamislepingu artikkel 48 ei ole käesoleval juhul kohaldatav. Järelikult tuleb Euroopa Kohtul vastata ainult sellele eelotsuse küsimuse osale, mis puudutab asutamislepingu artiklit 52.

27 Esimesele küsimusele antud vastusest järeldub, et määruse nr 1408/71 asjaomaste sätete alusel tuleb J. Allard'i olukorras olevatelt füüsilisest isikust ettevõtjatelt nõutava vähendatud sissemakse arvutamisel võtta arvesse tulu, mis on saadud muu liikmesriigi territooriumil.

28 Esiteks tuleb meenutada, nagu Euroopa Kohus on juba sedastanud, et ei ole sugugi ebamõistlik, kui sotsiaalkindlustuse valdkonnas rakendatakse ühelt poolt õigusaktide ühtlustamise põhimõtet eesmärgiga vältida erinevate siseriiklike õigusaktide samaaegsest kohaldamisest tuleneda võivaid probleeme ning teisalt seotakse kahe või enama liikmesriigi territooriumil tegutsev füüsilisest isikust ettevõtja tema elukohaliikmesriigi õigusega (vt eespool viidatud kohtumäärus Vogler, punktid 26 ja 27).

29 Järgnevalt tuleb rõhutada, et EÜ asutamislepingu artikli 52 tähenduses on keelatud piirangud, mis kitsendavad liikmesriigi kodaniku asutamisvabadust teise liikmesriigi territooriumil, ja et asutamisvabadus hõlmab õigust alustada ja jätkata tegutsemist füüsilisest isikust ettevõtjana neil tingimustel, mida oma kodanike jaoks sätestavad selle riigi seadused, kus niisugune asutamine toimub.

30 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on asutamislepinguga põhimõtteliselt keelatud vaid need siseriiklikud asutamisvabadust kitsendavad meetmed, mis võivad takistada või muuta asutamislepinguga tagatud asutamisvabaduse teostamise vähem atraktiivseks (vt selle kohta 31. märtsi 1993. aasta otsus kohtuasjas C-19/92: Kraus, EKL 1993, lk I-1663, punkt 32, ja 30. novembri 1995. aasta otsus kohtuasjas C-55/94: Gebhard, EKL 1994, lk I-4165, punkt 37).

31 Niisiis on selge, et allutades kahe või enama liikmesriigi territooriumil tegutsevad füüsilisest isikust ettevõtjad kõikide nende tulude osas ainult ühele sotsiaalkindlustusskeemile, kannab määrus nr 1408/71 üldist eesmärki tagada töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate liikumisvabadus ühenduse piires, arvestades samas erinevatele siseriiklikele õigusaktidele omaseid tunnusjooni, ning püüab võimalikult hästi tagada ühe liikmesriigi territooriumil töötavate kõikide töötajate võrdset kohtlemist ja mitte seada oma liikumisvabadust kasutavaid töötajaid ebasoodsamasse olukorda (vt selle kohta 8. märtsi 2001. aasta otsus kohtuasjas C-68/99: komisjon *v.* Saksamaa, EKL 2001, lk I-1865, punktid 22 ja 23).

32 Siit järeldub, et määruse nr 1408/71 artikli 13 ja järgnevate artiklite kohaldamine käesolevas asjas ei takista ega muuda asutamislepinguga tagatud põhivabaduste teostamist vähem atraktiivseks, vaid aitavad just kaasa viimatinimetatute teostamise hõlbustamisele.

33 Järelikult neid sätteid rakendavad siseriiklikud meetmed, mis J. Allard'i olukorras olevatelt füüsilisest isikust ettevõtjatelt nõutava vähendatud sissemakse arvutamisel võtavad arvesse muus liikmesriigis saadud tulu, ei kujuta endast piiranguid asutamisvabadusele.

34 Seega tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtule vastata, et asutamislepingu artikliga 52 ei ole vastuolus see, kui niisugune sissemakse nagu vähendatud sissemakse, mida tuleb tasuda elukohaliikmesriigis ja mille arvutamisel võetakse arvesse muus liikmesriigis saadud tulu, muudetakse kohustuslikuks füüsilisest isikust ettevõtjatele, kes teevad kutsealast tööd nendes mõlemas liikmesriigis.

Kohtukulud

35 Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, v.a poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (viies koda) otsustab:

1. **Nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes, muudetud ja ajakohastatud nõukogu 2. juuni 1983. aasta määrusega (EMÜ) nr 2001/83, artikkel 13 ja sellele järgnevad artiklid nõuavad, et niisugune sissemakse nagu vähendatud sissemakse, mida tuleb tasuda vastavalt 31. märtsi 1984. aasta kuninglikule dekreedile nr 289, tuleb kehtestada selliselt, et kutsetegevusest saadava tulu hulka arvestatakse tasu, mida füüsilisest isikust ettevõtja on saanud kutsetegevuse eest muu kui selle liikmesriigi**

territooriumil, mille sotsiaalõigusakte tema suhtes kohaldatakse, kuigi sellise sissemakse tasumise järel ei või füüsilisest isikust ettevõtja taotleda nimetatud riigilt sotsiaalkindlustushüvitisi või muid hüvitisi.

2. **EÜ asutamislepingu artikliga 52 (nüüd artikkel 43) ei ole vastuolus see, kui niisugune sissemakse nagu vähendatud sissemakse, mida tuleb tasuda elukohaliikmesriigis ja mille arvutamisel võetakse arvesse muus liikmesriigis saadud tulu, muudetakse kohustuslikuks füüsilisest isikust ettevõtjatele, kes teevad kutsealast tööd nendes mõlemas liikmesriigis.**

Allkirjad